

знань, умінь та навичок, досвіду їх застосування у створенні творчого продукту; розвитку мотивації до творчої діяльності, виховання цінності творчості, що за умови розробки відповідної педагогічної технології створює можливості для формування творчої компетентності особистості.

Отже, наявне протиріччя між необхідністю забезпечення широкого спектру засобів виховання і навчання, які б сприяли розвитку творчої особистості, формуванню її творчої компетентності та відсутністю чіткої системи її реалізації у позашкільних навчальних закладах. Частково цю суперечність можливо розв'язати шляхом розробки й обґрунтування методики формування творчої компетентності молодшого школяра з науково обґрунтованою системою педагогічного впливу на особистість учня засобами декоративно-прикладного мистецтва.

В. В. Івашковський

ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ І ОБ'ЄКТ СУСПІЛЬНИХ СТОСУНКІВ У СПОРТІ

Людина з перших кроків свого життя потрапляє під вплив суспільних стосунків, трансформованих через виховання з боку батьків (у сім'ї), вихователів (у яслах та дитячому садку), вчителів (у школі) і т. д. Суспільство з належними йому виробничими, політичними та ідеологічними відносинами формує погляди, світогляд, ідеологію та мораль людини. Тому людина є об'єктом суспільних відносин, сприймає норми й настанови суспільства, соціальної групи, до якої вона належить.

З віком людина взаємодіє зі все зростаючою кількістю соціальних груп. В кожній групі вона сприймає характерні для неї соціальні настанови і норми поведінки. В сім'ї вона отримує, наприклад, уявлення про родинні стосунки, про відносну автономність життя сім'ї. В школі вона засвоює правила суспільного життя, на виробництві – етику виробничих відносин і тощо. Контакти з різними соціальними групами роблять людину духовно багатшою, більш зрілою у соціальному відношенні.

У різних соціальних групах особистість може відігравати різну роль (соціальну функцію особистості). Цей бік життя людини, у якому вона виступає вже як активна ланка, тобто як суб'єкт, був зрозумілим ще в Стародавній Греції. Платон висловлювався про трагедію і комедію життя, у якій люди відіграють ролі, накреслені долею чи богами. Звичайно, людина обирає соціальні ролі в більшій мірі самостійно (хоч доля випадку і не виключена) або, кінець кінцем, узгоджує їх з певними умовами життя, при цьому протягом життя ці ролі змінюються [1].

Особи, які займаються спортом належать, окрім інших соціальних груп, до специфічної групи – спортсменів. Ця група формується спортом як соціальним явищем, яке є формою суспільних стосунків в певній (спортивній) галузі діяльності. Соціальна група спортсменів також має власні настанови і норми поведінки, власні соціальні цінності. Тому спорт формує людину як особистість не меншою мірою, ніж навчальна та трудова діяльність. Спортсмен виступає не лише, як об'єкт впливу спорту, а й як суб'єкт, як активний учасник певних

соціальних відносин в галузі спорту, сприяючи високими спортивними досягненнями створенню духовних цінностей, розширяючи уявлення людства про його можливості. Беручи на себе роль спортсмена, людина прагне поводити себе так, щоб відповідати узагальненому еталонові особистості, яка займається спортом: виявляти силу, вправність, мужність, чесність та т. і. Припинивши активні заняття спортом, вона може обрати для себе інші спортивні ролі: тренера, судді, спортивного керівника. Звичайно, зі зміною ролі частково змінюється і характеристика особистості.

Між розвитком суспільства й особистості існує органічний зв'язок, взаємообумовленість. Поведінка і спосіб життя особистості залежать від рівня усвідомлення нею об'єктивних закономірностей суспільного розвитку, від розуміння власної ролі в житті суспільства. Це стосується і спортсменів, активність і прагнення яких можуть бути спрямованими на користь суспільству чи лише на себе. Спорт, з його боротьбою, з жагою перемоги при недостатньо організованій виховній роботі, може сформувати егоцентричну особистість.

Особистість характеризується спрямованістю, соціальною позицією, індивідуальністю. Спрямованість особистості, яка визначає всю психічну, а часто й практичну діяльність людини, містить в собі мотиви її вчинків та дій. Для спортсмена спрямованість міститься у підкоренні всього його життєвого устрою досягненню висунутої спортивної мети, наприклад, виконанню нормативу майстра спорту. Спрямованість доводить до відповідного емоційного та вольового налаштування, яке підвищує активність людини у одному напрямку і пригальмовує в іншому, відсуваючи на задній рівень інші інтереси та мотиви. Разом з тим поряд з позитивними боками розвитку особистості (концентрація її зусиль у певному напрямку) спрямованість у низці випадків може призводити і до однобокого розвитку особистості. Наприклад, значні тренувальні навантаження через недолік вільного часу можуть гальмувати духовний розвиток спортсмена.

Однак, лише спрямованість ще не визначає суспільну позицію спортсмена як зрілої в соціальному відношенні особистості. Важлива соціальна позиція особистості, тобто система її ставлення до матеріальних умов життя, до суспільства, до людей, до обов'язків – особистих і суспільних. Позиція особистості характеризує її моральний склад, її соціальні настанови, розвиток почуття пошани, обов'язку. У цьому відношенні вітчизняний спорт дає безліч прикладів соціальної зрілості спортсменів нашої країни: виявлення ними патріотизму, інтернаціональної солідарності, мужності та героїзму при захисті Батьківщини у різних військових бойових ситуаціях. Зараз не завадило б згадати футбольний матч, влаштований гітлерівцями між німецькою командою та футболістами київського “Динамо”. Незважаючи на попередження з боку німців, що кияни мають будь-що програти, бо вони будуть розстріляні (і зустрічей було кілька), динамівці все ж виграли.

Індивідуальність – це ще одна важлива складова особистості. Вона пов'язана з тим особливим, специфічним, що відрізняє одну людину від інших, що містить як природні, так і соціальні, як соматичні, так і психічні властивості. Оригінальність особистості пов'язана з її індивідуальністю. Щоправда, іноді

оригінальність намагаються замінити штучним створенням ефекту оригінальності. Якщо перша віддзеркалює специфічність розвитку здібностей людини, стиль її діяльності, ґрунтований на природних показниках, то друга, не маючи внутрішнього підґрунтя, віддзеркалює лише намагання виокремити себе з оточення людей чи з певної соціальної групи манерою поведінки (найчастіше зухвалої), поглядами на явища суспільного життя, одягом та іншим. Створення ефекту оригінальності може мати місце і в спорті (недбалі зачіски, будь-як надягнута спортивна форма і т. і.), тому формування особистості, сприяючи розвитку індивідуальності, має передбачати засоби боротьби зі створенням ефекту оригінальності.

А. І. Ільченко, В. І. Мудрік

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Виходячи з Указів Президента, постанов та доручень Кабінету Міністрів, Верховної Ради, вимог діючого законодавства, пріоритетними напрямками діяльності Міністерства освіти і науки, сім'ї та спорту є впровадження в навчально-виховний процес закладів системи освіти здоров'язбережувальних технологій, модернізація фізичної культури, покращення спортивно-масової роботи та дитячо-юнацького спорту. Сьогодення вимагає вироблення нових підходів щодо забезпечення необхідного обсягу рухової активності учнів у навчальний та позашкільний час, оскільки школа – це єдина структура, яка охоплює всіх дітей і здатна системно й послідовно формувати мотивацію до здорового способу життя.

В цілому, згідно матеріалів статистичної звітності, на 01.01.2010 року кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів, які займаються всіма видами фізкультурно-оздоровчої роботи становила 1793124 особи (41%). В розрізі територій зазначений показник складає від 14% до 53 %.

Важливу роль у підвищенні мотивації учнівської молоді до активних занять фізичною культурою і спортом, ролі навчального предмета “фізична культура” стало впровадження в попередньому навчальному році державної підсумкової атестації з фізичної культури в 11 класі (як екзамен за вибором учнів). У формуванні фізичного та соціального здоров'я учнівської молоді, розвитку їх основних фізичних якостей та рухових здібностей значну роль відіграють заняття в секціях та гуртках спортивного спрямування. Аналіз їх діяльності за останні два роки свідчить про певні позитивні зрушення у цьому напрямі. Зокрема, у 2009/2010 навчальному році їх відвідувало понад 300 тисяч дітей, що складає 18,6%. Це майже на 2% більше ніж у 2008/2009 навчальному році.

Одним з пріоритетних завдань навчальних закладів у формуванні здорової особистості дитини, є їх співпраця з батьківською громадськістю. Протягом навчання батьки, керівники навчальних закладів та педагогічні колективи повинні постійно піклуватися станом здоров'я дитини, а разі необхідності здійснювати спільні заходи щодо його своєчасного діагностування та покращення. Разом з тим, кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів,